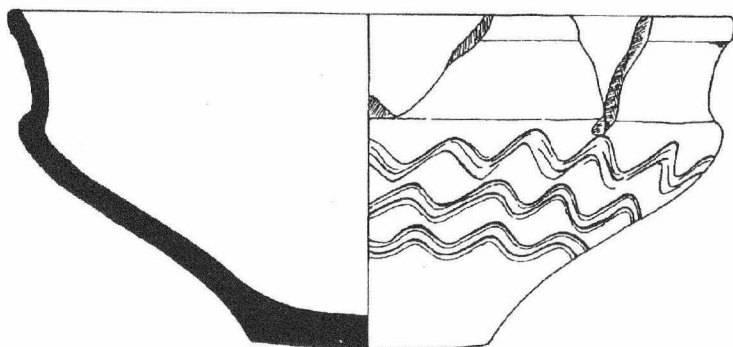

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1991

BRNO 1993

EXPERIMENT V ARCHEOLOGII. Tento článek si klade za cíl přiblížit zajímavé poznatky francouzských badatelů, kteří na základě výzkumu magdalénské lokality provedli několik ověřovacích experimentů přípravy a těžby jádra. Jedním z úkolů bylo vysledovat, co ovlivňuje morfologii kumulace debitáže v průběhu štípání.

Závěrem sedmdesátých let byla zkoumána magdalénská lokalita Pré-des-Forges u Marsangy (JV od Paříže). Lidé zde byli přitahováni snadnou dostupností surovin. Pozůstatky osídlení se nachází 50 metrů od řeky Yonne, která také poskytovala v náplavách část materiálu. Zhruba 45 % použitých surovin bylo sbíráno přímo na výchozu suroviny cca 200 m od sídliště, částečně sbírali surovinu přímo na sídlišti. Asi 10 % tvoří pěkný homogenní silex tmavě šedé až černé barvy, který získávali z místa vzdáleného 6 km na SZ. Bylo použito i několik kusů nekvalitního silexu stupně sparnacien, který byl ale nakonec opuštěn. (O způsobech zásobování surovinami v mladém paleolitu se zmiňuje např. Geneste 1988 pozn. překladu). Sídliště se svojí strukturou řadí k dalším magdalénským lokalitám pařížské pánve, jako jsou například Les Tarterets II, Etiolles, Pincevent. Na ploše sídliště, ve struktuře N19, bylo nalezeno více než 300 nástrojů. Převládají rydla - 23,92 %, dále vrtáčky - 19,93 %, čepelky s otupeným bokem - 18,93 %, škrabadla - 13,98 %. Skupina 60 kamenných fragmentů (pískovec, kvarcit, vzácně granit) vytváří v centru plochy ohniště zhruba čtyřúhelníkovitého tvaru o straně 70 cm. Větší bloky kamenů (20 - 30 cm) přitom mohly sloužit jako sedátka. Jedná se o typ ohniště s rovným dnem pokrytým drobnějšími kameny kumulujícími teplo. V blízkosti ohniště se nachází velká koncentrace debitáže.

Struktura N19 představuje dvě specifická centra: okolo ohniště s běžnými nástroji a periferní zónu blíže k řece, kde byly vyráběny polotovary na výrobu nástrojů. Autoři uvažují pro sídliště (datace C14 11 600 ± 200 B. P.) možnost existence přístřešku ohniště a „šdomáci plochy“, podobně jako v Pincevent.

V návaznosti na provedený výzkum byl E. Boedou a J. Pelegrinem proveden experiment přípravy a těžby jádra s následnou výrobou nástrojů. Přitom byl respektován použitý materiál (křídový pazourek jako v Marsangy) a jeho množství. Během experimentu byl sledován systém utváření koncentrací debitáže ve vztahu k experimentátoru.

Tvar a velikost koncentrace závisí na tom, zda:

- sedí experimentátor na sedátku, nebo sedí či klečí na zemi

- je pravoruký nebo levoruký

- má přes stehna položenou zástěru a jakým způsobem odkládá kusy vhodné pro další použití.

Pravoruký štípač pracuje kolmo ke svému volnému stehnu, produkujíc dvě polokonce - po své levici - úštěpy padají na vnější stranu stehna a mezi stehna. Sedí-li pracovník na nízké stoličce, vyplňuje se zvolna levá zóna, odpovídající negativu levého stehna (závisí na množství odpadu). V případě, že experimentátor sedí nebo klečí na zemi, je levé stehno v kontaktu se zemí a nedochází k zasypání. Odbitý úštěp pak

a) padá na vnitřní stranu levého stehna

b) hromadí se v zástěře, eventuálně přepadává směrem dopředu (zůstává otázkou, zda pravý štípač nerozhazoval produkty okolo sebe)

c) materiál padá na vnější stranu levého stehna.

Při těžbě je jádro na vnější straně levého stehna, vhodné kusy na výrobu nástrojů jsou vybírány a ukládány zvlášť.

Experimentální koncentrace byly ponechány několik let na další pozorování. Je zřejmé, že se morfologie koncentrací dále vyvíjí s množstvím zpracovaného materiálu.

Závěrem byly na vybraném materiálu z Marsangy provedeny remontáže jader, ověřující homogenitu souborů. Nebyl výjimečný výskyt ojedinělých částí jader v jiných, vzdálenějších pozicích, případně v jiných koncentracích. Drobné úštěpy byly těžko zachytitelné.

Literatura

GENESTE, J. M. 1988: Systemes d'approvisionnement en matieres premieres au paleolithique moyen et au paleolithique superieur en Aquitaine. L'Homme de Néandertal, vol. 8, La Mutation, str. 61 - 70, Liège.

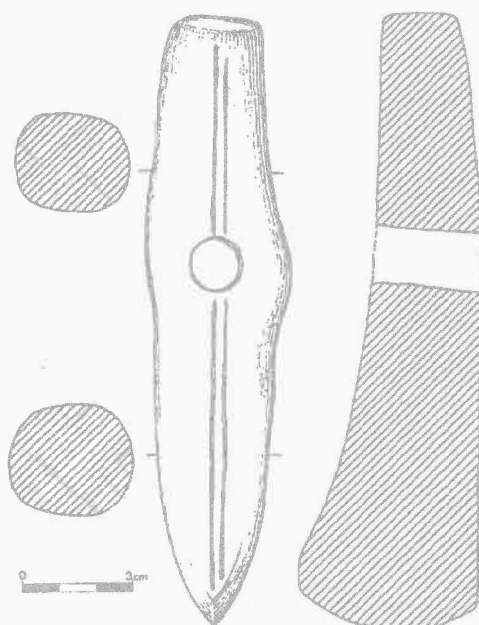
Am Ende der 70-er Jahre fand eine Erforschung der magdaleniesche Lokalität Pres-des-Forges (SO von Paris) statt. Im Zusammenhang mit dieser Forschung realisierten E. Boeda mit J. Pelegrin ein Experiment, der sich mit der Vorbereitung und Förderung der Kerne, und nachfolgender Erzeugung der Werkzeuge befasst. Sie respektierten dabei das benützte Material (Feuerstein aus Kreide wie in Marsangy) und seine Menge. Im Laufe des Experiments studierten sie das System der Gestaltung und Konzentration im Zusammenhang mit der Experimentator. Die Gestaltung und die Größe der Konzentration ist abhängig davon, ob der Experimentator sitzt direkt auf der Erde oder auf einem Sitz, oder ob er bei dieser Arbeit eine Lederschürze über seinem Schenkel gelegen hat, und Endlich, auf welcher Weise wählt er Stücke aus, die sind passend für weitere Bearbeitung. Zum Schluss wurden einige Remontage der Kerne durchgeführt, die die Homogenität der Gesamtheit beglaubigten.

(Deutsch von J. Čermák)

Podle článků B. Schmiderové, E. de Croiseta, E. Boedy a J. Pelegrina v publikaci: Archeologie experimentale, cahier N1, Archeodrome 1985, str. 1 - 64.

Zdeňka Čermáková, FF MU Brno

SEKEROMLAT TYPU A Z JIČÍNĚVSI, okres JIČÍN. Při studiu archeologických nálezů v muzeu Vysočiny v Jihlavě objevil referent sekeromlat kultury se šňůrovou keramikou (pozdní eneolit). Studium záznamu v inventární knize bylo zjištěno, že se jedná o sbírkový předmět, který jihlavské muzeum získalo koupí od Františka Papouška z Jaroměřic nad Rokytnou dne 15. listopadu 1955 a jako lokalita se uvádí Jičíněves, okres Jičín, ve východních Čechách. Bližší podrobnosti nejsou známy (viz nálezořá zpráva v archivu AÚ ČSAV v Praze, č. j. 3179/92), a proto se domníváme, že se jedná s největší pravděpodobností o ojedinělý nález.

Sekeromlat je v bokorysu konvexně prohnutý a má dolů vytažené ostří. Jeho horní stranu v místech podélné osy zdobí po celé délce dvojice rytých linií. V půdorysu je patrné nepravidelné obloukovité zesílení boků v úrovni otvoru pro topůrko. Markantní stopy na levém boku v těchto místech a v týlní části svědčí o tom, že je zde zachována původní stěna pracovního polotovaru a že k výrobě bylo použito polotovaru menších rozměrů než bylo žádoucí. Tím také můžeme vysvětlit podstatu asymetrické modelace boků u tohoto artefaktu. Otvor, na jehož stěnách jsou patrné stopy po vrtání, byl vrtán z horní strany a ze spodní jen navrtán. Příčný průřez jak v týlní, tak i v břitové části je plošně oválný. Podle petrografického určení, provedeného A. Přichystalem z katedry geologie a paleontologie PŘF MU v Brně pod stereoskopickým mikroskopem, je zhotoven z horniny ze skupiny zelených břidlic. Rozměry: $\bullet$ - 167 mm; šířka - 40 mm; výška ostří - 49 mm; provrt - 15 - 14 - 15 mm. Váha 405 g. Inv. č. 251 (reg. č. 3/91). Obr. 1.

Obr. 1. Jičíněves, okr. Jičín

Podle výše uvedených morfolozických znaků můžeme artefakt z Jičíněvsi přiřadit k tzv. sekeromlatům typu A kultury se šňůrovou keramikou (BUCHVALDEK 1967, 51 - 52). V jejích hrobových celcích se vyskytují společně s nejstaršími tvary amfor a šňůrových pohárů a po typologické stránce charakterizují náplň nálezořá skupiny I, tj. celoevropského horizontu (týž 1967, 89). Jmenované milodary si sebou přinesli ze své pravlasti první nositelé kultury se šňůrovou keramikou i do středoevropského prostoru. Je zajímavé, že i v Čechách sekeromlaty typu A se nacházejí také v oblastech, jež jsou dosti vzdáleny od vlastní sídlištní oikumeny a exemplář z Jičíněvsi v severní části východních Čech není v tomto směru žádnou výjimkou (srov. BUCHVALDEK 1986, obr. 50 : 1). V daném regionu není uvedený nález

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1991

<i>Vydává:</i>	Archeologický ústav Akademie věd ČR Brno Královopolská 147
<i>Odpovědný redaktor:</i>	Dr. Jaroslav Tejral
<i>Redakce:</i>	Dr. Eduard Droberjar (vedoucí redaktor) Dr. Lumír Poláček, Dagmar Vorlíčková
<i>Překlady:</i>	Dr. R. Tichý, E. Tichá
<i>Kresby:</i>	A. Krechlerová a autoři příspěvků
<i>Na titulním listě:</i>	germánská miska ze 2. stol. z Dubňan
<i>Tisk:</i>	Tiskárna Gloria, Rosice u Brna
<i>Evidenční číslo:</i>	ÚVTEI-73332
<i>Vydáno jako rukopis:</i>	450 kusů